

Mantıksal Teizm

[Argümanlar](#)[İslamiyet](#)[Eleştiriler](#)[Dinler Tarihi](#)

ARGÜMANLAR

NEXT STORY

[YENİ ATEİZME ELEŞTİRİ](#)

PREVIOUS STORY

[KUR'AN'DA SAVAŞ AYETLERİ](#)

KÖTÜLÜK PROBLEMİNE CEVAP

BY **FURKAN** · PUBLISHED NİSAN 1, 2017 ·
UPDATED MAYIS 24, 2020

Kimilerine göre kötülüğün olması Tanrı'nın var olmadığını düşünmek için oldukça güçlü bir gerekçedir. Peki, gerçekten de öyle midir? Bir Tanrı varsa kötülüğün olmaması mı gerekir? Bu yazıda bu konuda bir cevap arayışına çıkacağız. Yazının akademik bir amaç gütmmediğini

Ara

Popular

Recent

**HZ. MUHAMMED HİÇ
YAŞAMADI İDDİASINA VE
DİĞER BAZI İDDİALARA**

CEVAP

**"KIRMIZI HAP –
ATEİSTLERİ ANLAMAK"
VİDEOSUNDAKİ**

İDDİALARA CEVAP

**ONTOLOJİK ARGÜMAN VE
ELEŞTİRİLERİ**

düşünür ve halktan birçok insan kötülük probleminin teizme karşı en büyük eleştiri olduğunu savunur. Örneğin Alman teolog Hans Küng bu argümana “ateizmin kayası” demiştir.

[1] Argümanları inceleyip cevaplandırmaya başlayacağız; ilk olarak mantıksal kötülük problemine değinelim. Mantıksal kötülük problemi basitçe şöyle formüle edilir:

1. Tanrı; kâdir-i mutlak (gücü her şeye yeten), âlim-i mutlak (her şeyi bilen) ve mutlak iyidir.
2. Tanrı kâdir-i mutlaksa kötülüğü yok edebilir.
3. Tanrı âlim-i mutlaksa kötülüğün olduğunu bilir.
4. Tanrı mutlak iyiye kötülüğü yok etmek ister.
5. Tanrı -eğer bu üç sığata sahipse- kötülüğü yok etmelidir.
6. Kötülük vardır ve olması mantıksal olarak zorunlu değildir.
7. O hâlde, Tanrı yoktur.

Mantıksal kötülük problemini savunanlara göre Tanrı ile kötülük kavramları tamamen çelişkilidir. Mantıksal kötülük problemini destekleyenler; nasıl dört kenarlı bir üçgenin hayalini kuramıyorsak, Tanrı ile kötülüğün olduğu bir hayal de kuramayacağımızı iddia ederler. Tanrı

ile kötülüğün bir arada olduğu bir senaryo kurarsak mantıksal kötülük problemini yıkmış oluruz. Bu senaryonun gerçekte bir karşılığının olmasına da gerek yoktur. Bu görüşe karşı Alvin Plantinga'nın verdiği cevap genel olarak iyi bir cevap olarak kabul edilir. Plantinga'nın Özgür İrade Müdafaası şöyledir:

“ Tanrı, özgür iradeye çok değer veriyor. Özgür iradenin var oluşu, zorunlu olarak kötülüğün var oluşunun imkânını ihtiva eder. Özgür olan varlıkların olduğu bir dünya, özgür olan varlıkların hiç olmadığı bir dünyadan daha iyidir. Eğer Tanrı özgür varlıklar yaratıyorsa, onların bütün yaptıklarını Tanrı kontrol edemez(onları zorlayamaz), aksi takdirde onlar özgür olmazlardı. Özgür olmamak aynı zamanda ahlaken iyi olma imkânını dışlar. Dolayısıyla, Tanrı kötülüğü yok etseydi, ahlaki iyiliği de yok etmiş olurdu. Bu nedenledir ki Dünya'da ahlaki kötülüklerin olmasına şaşırırmamamız gerekmektedir.

Bu, insanların birbirine yaptığı kötülükleri açıklayan bir senaryodur(Ahlaki kötülükler). Fakat - daha ileriki maddelerde daha detaylı göreceğimiz üzere- *doğal (tabii) kötülükler* dediğimiz şeyler de vardır. Doğal kötülüklere karşın Plantinga şöyle söyler:

“ *Doğuştan gelen hastalıklar, olan doğal afetler, hayvanlara olan kötülükler gibi şeyler aslında insan dışı varlıkların (örneğin cinler) ahlaki kötülüklerinden dolayı oluyor. O nedenle ki doğuştan var olan kötülükler dediğimiz kötülükler de aslında üstteki senaryoya girmektedirler.*

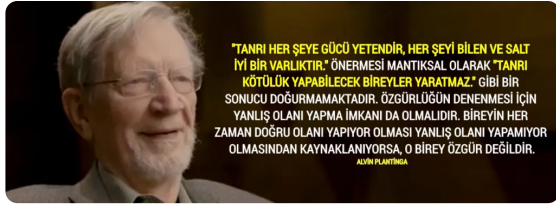
Özgür irademizin olmadığını kabul eden birisi dahi üstteki cevaba özgür iradenin olmadığını söyleyerek itiraz edemez. Çünkü biz gerçekte karşılığı olmasını değil, öyle bir hayalin kurulup kurulamayacağını önemsiyoruz. Bu noktada Plantinga'nın özgür irade tanımını da vermek gerekir, ona göre özgür irade şöyledir: “Bir kişi F fiili bakımından T zamanında özgürdür, ancak ve ancak hiçbir nedensel kanun ve önceden mevcut olan hiçbir şart onun F'yi T'de

yapmasını veya yapmaktan kaçınmasını zorunlu kılmıyorsa.” Şunu da hatırlatmakta fayda var ki Plantinga da elbette ki doğal kötülüklerin üstte söylendiği gibi gerçekleştiğini düşünmüyor. En başta da dediğimiz gibi bizler, Tanrı ile kötülüğün bir arada olduğu bir senaryo, yani mümkün bir senaryo kurmaya çalışıyoruz mantıksal kötülük problemini yıkmak için. Senaryo gerçek olmasa da mümkün bir senaryo olduğu için mantıksal kötülük problemini yıkmada o açıdan hiçbir sorun yoktur. İşte tam bu sırada araya *delilci kötülük problemi* giriyor. Bu problemin iddiasına göre kötülük ve Tanrı kavramları birbiriyle çelişkili değildir. Fakat olasılıksal açıdan bu kadar amaçsız kötülüğün olması teizmin yanlışlığını düşünmemizi daha makul yapar. Delilci kötülük problemine karşılık verilen cevaplar, Tanrı’nın neden kötülüğe izin verdiğini makul kılma yönünde yahut kötülüğün aslında anladığımız gibi bir şey olmadığı yönündedir. Bu konuda gerek deterministik görüşlere karşı verilen, gerekse indeterministik görüşlere karşı verilen birkaç cevaptan kısaca bahsedeceğiz. Delilci kötülük problemi şöyle formüle edilebilir:

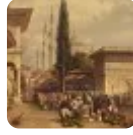
belirteyim; yazının amacı kötülük problemine dair verilebilecek kimi cevapları özet hâlinde göstermek olacak. Yazıda iki tane başlık bulunmakta. Başlıklar şu şekildedir:

1. Neden Kötülük Var?
2. Hayvanlara Olan Kötülükler ve Doğal Kötülükler

1. NEDEN KÖTÜLÜK VAR?

Kötülük problemi Tanrı'nın üç sıfatıyla alakalıdır, bunlar; **her şeye kadir, her şeyi bilen, mutlak iyi** sıfatlarıdır. Tanrı'nın bu üç sıfatını reddeden herhangi bir teist görüşe karşı kötülük problemi sunulamaz. Biz bu üç sıfatı da kabul ediyoruz. İslam felsefesinde de genelde böyledir (İbn Sina gibi isimler Tanrı'nın her şeyi bilmediğini iddia etmiştir mesela istisna olarak. Bu konuda *açık teizm* görüşü örnek verilebilir.). Peki kötülüğün olması Tanrı'nın sıfatlarıyla çelişkili midir? Şunu belirtmekte fayda var ki kötülük problemi iki şekilde sunulmaktadır; **delilci kötülük problemi** ve **mantıksal kötülük problemi**. Birçok ateist

TÜRKLERİN İSLAM'A GEÇİŞİ KILIÇ ZORUYLA MI OLDU?

YENİ ATEİZME ELEŞTİRİ

Next »

FACEBOOK SAYFAMIZ

Mantıksal Teizm
913 beğenme

Sayfayı Beğen

Daha Fazla Bilgi Al

SİTEMİZE ABONE OLUN

Sitemize abone olun ve içerik paylaştığımızda anında haberdar olun!

E-posta Adresi

Abone ol

1. Kâdir-i mutlak (her şeye kudreti yeten), âlim-i mutlak (her şeyi bilen) bir varlığın daha büyük bir iyiliği kaybetmeksizin veya aynı derecede veya daha kötü bir kötülüğe müsaade etmeksizin engelleyebilecek olduğu şiddetli acı çekme örnekleri mevcuttur.
2. Daha büyük bir iyilik kaybedilmediği veya aynı derecede veya daha beter bir kötülüğe müsaade edilmediği müddetçe, kâdir-i mutlak (her şeye kudreti yeten), bütünüyle iyi bir varlık herhangi bir şiddetli acı çekme hadisesini engeller.
3. O hâlde, kâdir-i mutlak (her şeye kudreti yeten), âlim-i mutlak (her şeyi bilen) ve mutlak iyi bir varlık yoktur.

Ateist bir din filozofu olan William Rowe, “amaçsız kötülük” iddiasını kanıtlamak için Bambi ve Sue örneklerini verir. [Bambi örneğini ileride ele alacağız] Sue örneği şöyle aktarılabilir:

“ 5 yaşında bir kız olan Sue’nun annesi ve annesinin sevgilisi, bir de onların bir arkadaşı olan işsiz bir adam yeni yıl kutlaması için kadının evinin yakınlarındaki bir barda içerler.

Kadının sevgilisi uyuşturucu almakta ve alkol içmektedir. O saat 21.30'da bardan ayrılır fakat kadın ve işsiz arkadaşı saat 2'ye kadar barda kalacaktır. Hatta işsiz adam, bardan sonra bir partiye gidecektir. Kadın eve döner dönmez -belki de kıskançlıktan dolayı- sevgilisi ona saldırmaya başlar. Ve aralarında büyük bir kargaşa çıkar. (...) Nihayet kadının işsiz arkadaşı saat 3.45'te eve döndüğünde kadını baygın, Sue'yi ölü bulur. Hatta Sue'nin vücudunu incelediğinde ona acımasızca tecavüz edildiğini, acımasızca dövüldüğünü ve boğularak öldürüldüğünü anlar.[2]

William Hasker ve Peter van Inwagen gibi filozoflar argümanın ikinci öncülüyle ilgilenirken birçok filozof ilk öncülünün doğru olup olmadığına odaklanmıştır. Biz burada kötülük problemine dair verilen genel cevaplara işaret etmek adına Tanrı'nın kötülüğe izin vermesini haklı kılmaya çalışan senaryoları (teodiseler) ve şüpheli bakış açısını ele alacağız:

1. Kötülük problemine karşı da özgür irade savunusu yapabiliriz(Bu savunu sadece indeterminist olanlar için geçerli olabilir). Hatta bunu direkt şöyle formüle edelim:

1. Tanrı her şeye gücü yeten, her şeyi bilen ve ahlaki olarak kusursuz olandır.
2. Eğer Tanrı ahlaki olarak kusursuzsa, belirli bir ölçüde kötülüğe izin vermeden iyiliğin ortaya çıkarılması imkânsız olacaktır, dolayısıyla Tanrı bu kötülüğü yok etmek istemeyecektir.
3. Özgür iradeli varlıkların yaratılması büyük bir iyiliktir (ya da iyiliklerin bir önkoşuludur).
4. Kötülüğün varlığına izin vermeden özgür iradesi olmayan bir varlık yaratmak imkânsızdır.

Tanrı'nın kötülüğü, iyiliği yapamadığı için yapmayan varlıklar yaratması çok da ilginç değildir. Fakat, durum özgür iradeli bir varlık yaratmaya gelince değişmektedir. Özgür iradenin olması için çok açıktır ki kötülüğün de iyiliğin de olması gerekir. Eğer sadece iyilik olsaydı bu hem imtihanla çelişirdi, hem de kısıtlı bir "özgür irade" olurdu. Tanrı, imtihan etmek amacıyla özgür iradeli varlıklar yaratmışsa çok açıktır

ki iyilikle birlikte (mantıksal açıdan) zorunlu olarak kötülük de olmalıdır. Dolayısıyla deneyimlediğimiz bu kötülükler, normal bir durumdur. Eğer Tanrı'nın "4 kareli bir üçgen" gibi mantıkla çelişen şeyler yapamayacağını düşünüyorsak, imtihan edilecek özgür iradeli varlıkların yaratılmasıyla kötülüğün olmaması hakkında da hemen hemen aynı şeyi düşünebiliriz. Dolayısıyla, özgür irade varsa ve imtihan varsa kötülüğün de olması zorunludur. Fakat kötülük burada iyiliklere de sebebiyet verebileceği için ve iyilik tek başına da seçilebileceği için Tanrı ile bu durum bir çelişki içine girmez. Eğer Tanrı, sadece ve sadece kötülüğü yaratmış olsaydı işte o zaman ahlaki bakımdan iyi olması konusunda bir çelişki meydana gelebilirdi. Fakat durum böyle değildir.

2. Bir diğer görüşe göre delilci kötülük problemine karşı cevap vermek için iyiliklerin kötülüklerden daha fazla olduğunu göstermemiz yeterli olacaktır gibi duruyor. Tanrı'nın, iyiliğin kötülükten daha fazla olduğu evrenleri yaratması – iyilik oluştuğundan (ve kötülükten daha fazla olduğundan) dolayı sorun

yaratmamaktadır gibi duruyor.
Tanrı'nın iyi bir şeyler yaratması,
hiçbir şey yaratmadan durmasından
daha makul gibi duruyor.
Belirteceğimiz şu anki teodise de
buna dayanmaktadır: Evrende iyilikler
kötülüklerden daha fazladır ve
Tanrı'nın iyiliğin kötülükten fazla
olduğu herhangi bir dünyayı
yaratmasında hiçbir sorun yoktur.
Hırsızlık yapanlar hırsızlık
yapmayanlardan çok daha azdır,
tecavüz edenler tecavüz
etmeyenlerden çok daha azdır,
insanları öldürenler
öldürmeyenlerden çok daha azdır gibi
örnekler verilebilir. Bu teodiseye
benzer olan diğer bir teodise de
Tanrı'nın, iyiliğin kötülükten fazla
olduğu her türlü evreni yarattığını
söylemektedir. İyilik mi kötülükten
fazla yoksa tam tersi mi sorusu
tartışıldıktan sonra (bu soruya
duygusal olarak bakılmamalıdır)
sorulacak diğer bir soru şu olacaktır;
Tanrı'nın, iyiliğin kötülükten fazla
olduğu bir evreni yaratmasında bir
sorun var mıdır? Bu sorunun cevabı
muhtemelen "Hayır, bir sorun yoktur"
şeklinde olacaktır. O hâlde bu
teodisenin kabul edilmesi için kilit
nokta, iyiliğin mi yoksa kötülüğün mü
daha fazla olduğudur.

3. Eğer ki ahirette ceza veya ödül alacaksak, alacağımız ceza ve ödülün hemen hemen nasıl bir şey olduğunu düşleyebilmemiz, o nedenle de bir bakıma deneyimleyebilmemiz gerekir. Dinlerin ahirette ceza ve ödül olacağından bahsettiği zaten bilinmektedir. O hâlde kötülük ve iyilik aslında ahirette ne ile karşılaşacağımızı hayal edebilmek için gereklidir ve iyilikle kötülüğün olması bu nedenle bir sorun yaratmamaktadır. Yani, tüm bu iyiliğin ve kötülüğün bir amacı vardır. Zaten delilci kötülük problemi kötülüklerin amaçsız olduğunu savunarak bir eleştiri getirmeye çalışır genel anlamda, fakat burada bahsettiğimize göre kötülüğün bir amacı vardır ve dolayısıyla var olmasında hiçbir sorun yoktur.

4. Cevap olarak şüpheli bir bakış açısı benimsenebilir. Eğer mantıksal kötülük problemi diye bir şey olmadığı kabul edildiyse Tanrı ile kötülük arasında herhangi bir sorun görülmesinin hiçbir dayanağı kalmayacaktır. Yani, Tanrı ile kötülük mantıksal olarak çelişmiyorsa Tanrı ile kötülüğün olması arasında hiçbir sorun yoktur: "Tanrı şu nedenle kötülüğe izin vermiştir" diye

kendimize makul gelen nedenler sunmaya da gerek yoktur çünkü bu çaba çok yüksek ihtimalle beyhude olacaktır. Peki neden? Çünkü Tanrı, bizim bilmediğimiz şeyleri bilmektedir ve belki akıl yürüterek bulamayacağımız bir sebepten ötürü kötülüğe izin vermiş bile olabilir. Yani bizlerin epistemik zemini Tanrı'nın neden buna izin verdiğini tam olarak bulmaya müsait değildir. Herhangi bir iyilik veya kötülüğün bütün bir tarih boyunca; dün, bugün ve gelecek için ne gibi etkiler yarattığını güvenilir bir biçimde bilemeyiz. Tanrı'nın gözettiği dünyevi ve uhrevi mümkün iyilerin güvenilir bir listesini oluşturma şansımız yok gibi gözüküyor. Neyin metafiziken mümkün olup neyin olmadığını güvenilir bir biçimde ortaya çıkarma kabiliyetinden uzağız. Dolayısıyla, mevcut kötülüklerden yola çıkarak, bu kötülüklerin bilmediğimiz bir nedenden ötürü meşrulaştırılamayacağını güvenilir bir biçimde söyleyemeyiz, bu konuda herhangi bir olasılık hesabı dahi yapmak güç duruyor çünkü elimizde yeterli veri yok. Tanrı'nın bize gerekçelerini sunmak gibi bir mecburiyeti de yok. Hatta bu gerekçeler öyle gerekçeler olabilir ki cüz'i aklımızla bunları anlayamayacak da olabiliriz. Şüpheli teistler, Tanrı'nın

bize bazı şeyleri neden yaptığına dair (evreni neden yarattığına, İblis'i neden yarattığına, melekleri neden yarattığına, bizleri neden yarattığına vs.) gerekçeler sunma gibi bir zorunluğu olmadığından da ötürü bu konuda Tanrı'nın neden kötülüğe izin verdiğini bilmememizden, Tanrı'nın kötülüğe izin vermesinin hiçbir nedeni yoktur sonucunun kesinlikle çıkamayacağını savunuyorlar.

Delilci kötülük problemini savunan filozoflar "Tanrı'nın kötülüğü yaratmasını gerekçelendirebilecek bir neden bulamadım." önermesinden "Öyle bir neden yoktur." önermesine varmaktadır fakat bu ne kadar makul? Elbette bazen bu tür bir akıl yürütme makul kabul edilebilir fakat neden bu durumda kabul edilemez? Şu iki önermeyi düşünün:

“ *Hitler'in soykırım gerçekleştirilmesinde onu haklı çıkaracak hiçbir neden bulamıyoruz, dolayısıyla öyle bir neden yoktur.*

Doğa bilimleri alanında, kuantum mekaniği gibi radikal değişimlerin bunda sonra olacağına dair hiçbir neden

*bulamıyoruz, dolayısıyla öyle
bir neden yoktur.*

Üstteki iki önerme de “Öyle bir neden olduğunu görmüyorum. Dolayısıyla öyle bir neden yoktur.” türündeki önermelerdir. Şüpheli teistlere göre ilk önermeden kuşku duymak yersizken ikinci önermeden makul bir şekilde kuşku duyabiliriz. Çünkü Hitler’in söylediği ve yaptığı şeylere dayanarak onun yüksek olasılıkla makul gerekçelere sahip olmadığını çıkarmaktayız. Fakat ikinci önerme konusunda biz insanlar bir olasılık hesabı yapacak kadar bilgiye sahip miyiz? Bu olasılık hesabımız ne kadar güvenilir olur? Şüpheli teistler bundan kuşku duydukları için onlara göre ilk önerme kabul edilebilirken ikinci önerme kabul edilemez. İşte Tanrı’nın kötülüğe izin vermesi konusunda da insanlar, üstte belirttiğimiz gibi, bir gerekçe bulmaktan aciz gözüküyor; bu açıdan aciz olan bizlerin bir gerekçe bulamamasından ötürü öyle bir şeyin olmadığını söylemek ne kadar makul? Kısacası, bu epistemik sınırlılıkta “Tanrı’nın kötülüğe izin vermek için makul gerekçeleri yok çünkü böyle bir kanıt bulamadık.” demek, astrofizik hakkında pek de bilgisi olmayan

birinin “Bu kocaman galaksimizde dahi hiç bulamadık ki tüm evrende insan gibi akıllı bir yaşam formu olsun.” demesine benziyor. İşin özü, şüpheci teistler şunu benimsiyor denilebilir:

1. Eğer Tanrı varsa nedensiz kötülük yoktur.
2. Tanrı vardır.
3. Öyleyse, nedensiz kötülük yoktur.

Bu durumda, mantıksal kötülük argümanları üzerine olan tartışmalar dışında kötülük konusu dindarların inancını epistemolojik olarak zayıflatacak kadar dikkate değer bir konu değil. Bu “epistemik acizlik” konusunu daha da basitleştirmek için bir örnek verelim: Biyoloji ve tıp alanları hakkında hiçbir şey bilmeyen ve sadece gördüklerini kendince yorumlayan bir varlık var diyelim. Bu varlığın kendi dünyasında bebekler doğduğunda ağlamazlar. Ağlamak sadece ve sadece bir şeyi istemediğinde ve şiddetle karşı çıktığında gerçekleşen bir şeydir. Bu varlığın dünyasında bebekler de bilinçli bir şekilde doğarlar ve o varlığın türündeki tüm varlıklar gayet rasyonel hareket ederler (hepsi filozoflar gibidir). Bu varlık biz insanların dünyasındaki bir hastaneyi

izliyor olsun. Bir aile, bebekleri yüksek derecede ateşlendiği için hastaneye gelmiş diyelim. Bebeğin bu hastalığı atlatması için kesinlikle iğne olması gerekmektedir. Eğer iğne olmazsa ölme olasılığı gayet yüksektir. Elbette ki bebek bu iğneyi olurken çok ağlayacaktır ve olmayı da istemeyecektir çünkü canı yanacaktır ve bu acının çok daha iyi bir sonucunun olacağını anlayabilecek kadar akıllı değildir. Ama aile bilmektedir ki eğer çocuk bu iğneyi olmazsa ölebilir. Daha önce tanımladığımız, biyoloji ve tıp alanlarında hiçbir şey bilmeyen varlık ise bu olayı izliyor ve “Aile, bebeğine kötülük yapıyor. Çünkü bebek iğne olmayı istemiyor fakat aile, bebeği iğne olmaya zorluyor. Çocuk o kadar çok acı çekiyor ki, ağlamasını bir türlü durduramıyor.” şeklinde yorumluyor. Ancak bu kişi ne tıptan ne de biyolojiden anladığı için ve kendi deneyimlediği ağlama duygusu çok daha farklı olduğu için bu şekilde bir yorum yapıyor. Ailenin neden bunu yaptığını anlaması için kendisine biyoloji ve tıp dersi verilmesi, insanlarla onların algılarının farklı olduğunun anlatılması gerekiyor. Aksi taktirde bu varlığın dünyasındaki deneyimlerden ve varlığın sahip olduğu kabullerden ötürü insanların

ne yapmaya çalıştığını anlaması imkânsıza yakın duruyor. Sonuç olarak, bu bilgisiz varlığın algısı ile gerçekte olan şeyler aslında aynı değiller. Bilgisiz varlık, olayı kendince yorumlamaya çalışıyor fakat bazı alanlara vâkıf olmadığı için olayı doğru anlayamıyor ve yorumlayamıyor. Benim demek istediğim şeyi de böyle düşünebilirsiniz. Biz insanların bilgisi sınırlı olduğu için her şeyi bilen, her şeye kadir ve mutlak iyi olan (kısacası bizden çok daha üstün ve farklı olan) Allah'ın kötülüğe neden izin verdiğini anlayabilmemizin olasılığı düşük duruyor. Allah'ın insanlara her şeyi açıklamadığına ve Allah'ın bizim bilmediğimiz şeyleri bildiğine dair şu Kur'an ayetlerini örnek gösterebiliriz (Kutsal Kitap'ta da örnekler bulabilirsiniz):

“ *Bakara Suresi 30. ayet – [Ey Peygamber!] Hani Rabb'in meleklerle, "Ben yeryüzünde akıl ve irade sahibi bir varlığa sorumluluk yükleyeceğim." buyurdu. Melekler, "Orada fesat çıkaracak, kan dökecek bir varlığa mı sorumluluk yükleyeceksin?! Oysa biz seni sürekli övüp yüceltiyoruz [Hâl böyleyken biz görev ve sorumluluk üstlenmeye daha*

layık değil miyiz?].” dediler.

Bunun üzerine Allah, “Hayır!

Ben sizin bilmediğiniz nice

şeyler biliyorum.” buyurdu.

Bakara Suresi 255. ayet: Allah!

O’ndan başka tanrı yoktur. O

her daim diridir. O’nun varlığı

hiçbir şeye bağlı değildir; O her

şeyi görüp gözetendir. Ne

gaflet basar O’nu ne de uyku.

Göklerde ve yerde ne varsa

hepsi O’nundur. İzni olmaksızın

O’nun katında kimse şefaathilik

edemez. [Bu kimin haddine!] O,

insanların yaptıklarını-

yapacaklarını, gizli tuttuklarını-

açığa vurduklarını bilir.

Bildirdiği şeyler dışında

insanlar O’nun ilminden hiçbir

şey kavrayamazlar. O’nun

sınırsız kudret ve hükümlerliği

gökleri ve yeri kuşatmıştır.

Göklerin ve yerin düzenini

korumak O’na hiç zor gelmez.

O yüceler yücesi, büyükler

büyüğüdür.

5. Tanrı’nın bizi yaratmasındaki amacı O’na kulluk etmemizdir (yani imtihandır) ve kimlerin daha iyi kulluk edeceğini görmek için kötülüğün de olması daha makuldür. Örneğin zenginlik olmasaydı fakirliği

anlayamazdık, sıcak olmasaydı
soğuğu anlayamazdık, ışık olmasaydı
karanlığı anlayamazdık. Daha iyi
kulluk etme açısından imtihan
oluyorsak [ahlaki] iyiliği daha iyi
anlayabilmemiz için kötülük de
olmalıdır. O nedenledir ki var olan
kötülükler aslında imtihanın bir
aracıdır ve amaçsız değildir. Bu
teodiseye destek olarak Eski Ahit'ten
de örnek verilebilir. Eski Ahit'te, Eyüp
adlı bir kitap bulunur. Bu kitap,
kötülükle yüzleştirir ve bir tür
açıklamada bulunur. Eyüp, basit bir
kitap değildir fakat ana konusu şöyle
özetlenebilir: Acı Tanrı'nın elinde bir
araçtır. Tanrı, en yüce İyi olduğu için
ve tapınılmaya layık olduğuna göre,
bizim iyiliğimiz için kendi yüceliğini
kanıtlıyordur dünyada.

Bu kitapta Tanrı, Şeytan'ı çağırır ve
Eyüp'ü örnek olarak öne sürerek
Şeytan'a meydan okur. "Kulum Eyüp'e
bakıp düşündün mü?" diye sorar.
Yani, bu ayetlerde Tanrı kendisinin
tapınılmaya layık olduğunu
söylemekte ve bunun kanıtı olarak
Eyüp'ü göstermektedir. Şeytan ise
itiraz eder ve Tanrı'yı suçlar. Şeytan,
Eyüp'ün Tanrı'ya tapınma nedeninin
Tanrı'nın liyakati değil, Tanrı'nın
Eyüp'ün sadakatini satın almış olması

olduğunu savunur. Şeytan'a göre Tanrı, Eyüp'ü o kadar bereketlendirmiştir ki Eyüp sadece zengin kılındığı için tapınmaktadır. Yani Şeytan'ın suçlaması Eyüp'e karşı değil, Tanrı'ya karşıdır. Şeytan der ki, eğer Eyüp bu kadar bereketlenmiş olmasaydı Tanrı'yı inkâr ederdi. Bu nedenle Tanrı Şeytan'a izin verir ve Şeytan Eyüp'e saldırır. Şeytan, Eyüp'ün bütün zenginliklerini alacak ve Eyüp'ün tepkisi mücadelenin sonucu gösterecektir. Her şeyini aldıktan sonra eğer Eyüp hâlâ Tanrı'ya tapınırsa, Tanrı haklı olduğunu göstermiş olacak ve tapınılmaya layık olduğu tekrar görülecektir. Fakat, Şeytan'ın dediği gibi eğer Eyüp Tanrı'yı inkâr ederse Şeytan haklı olduğunu göstermiş olacak ve Tanrı'nın tapınılmaya layık olmadığını kanıtlamış olacaktır. Tabii Eyüp'ün tepkisini biliyoruz. Her şeyi alındıktan sonra da Eyüp yüzüstü yere kapanıp Tanrı'ya tapınmıştır. Bu örnekte, Eyüp bu şekilde Tanrı tarafından kullanıldığından habersizdir, ama bütün meleklerin, cinlerin ve Şeytan'ın önünde Eyüp'ün hayatı Tanrı'yı yüceltmek için bir araçtır. Buna göre bizler de yaşadığımız her sıkıntıyı bir fırsat olarak kabul edebiliriz. Tanrı nasıl Eyüp hakkında dediyse, bizim

hakkımızda da “kuluma bakıp düşündün mü?” demesine fırsat verebiliriz. Tanrı’yı yüceltmek için, O’nun liyakatini dünyaya göstermek için sıkıntı içindeyken ve acı çektiğimizde Tanrı’ya tapınabiliriz, O’nu yüceltmeye devam edebiliriz. Bu durum, sürekli iyilik yapmaktan çok daha çetin bir imtihan olacaktır.

6. Kötülük, bizlerin mükemmel varlıklar olmamasından dolayı vardır. İmtihan edildiğimiz gerçeği dinlerde bildirilmektedir. Tanrı da -tabii ki- imtihan durumu açısından en mükemmel dünyayı yaratmıştır. İmtihan edilen varlıklar eksik varlıklar olmalıdır. İşte bizler imtihan edildiğimiz (eksik varlıklar olduğumuz) için kötülüğün olması da kaçınılmaz olacaktır. Çünkü ancak mükemmel bir şey(Tanrı) tam anlamıyla iyi olabilir. Eğer ki Tanrı bir şey yaratacaksa bu yaratılan varlıklar bir bakımdan Tanrı’dan daha az mükemmel olmalıdır. İmtihan edilmemiz gerçeği ile de birlikte – mükemmel varlıklar olmadığımız için bizde bir miktar kötülüğün olmaması imkânsızdır. Tanrı, sadece ve sadece kötülüğe izin vermediği ve evrende kötülük çok daha baskın olmadığı için

burada pek de sorun varmış gibi gözükmemektedir.

7. Kötülüğün olmasının amacı
aslında daha büyük bir iyiliğe hizmet etmektir çünkü kötülükler bizlerde ruhani bir yükselme sağlar. Acı çekmek, iyiliği anlamlı hâle getiren bir tezat sağlamaktadır. Birçoğumuzun hayatında kötülük hiç olmasa muhtemelen hayatı zaten zevksiz bulacağız ve hiçbir şeyin amacı kalmayacaktır(Hele bu hayatın bir imtihan olduğu düşünülürse). Kötülük, nefsimizi eğitmemiz için vardır ve aslında birçoğumuzun hayatına anlam katar. Kimilerimizin daha büyük bir iyiliğe gitmesine sebebiyet verir, işte Tanrı'nın "büyük planı" da budur. Kimi insanların daha büyük bir ahlaki iyiliğe gitmemesi ise kendi sorunlarıdır. Bizler insanların ne yaptığını değil, kötülüğün genel anlamdaki amacını konuşmaktayız. Kötülüğün amacı nefsimizi terbiye etmektedir ve gerek İslam'da gerekse Hristiyanlıkta iyilik öğütlenir – şefkatle yaklaşmak önerilir. Örneğin Fussilet Suresi'nin 34. ayeti ve Nahl Suresi'nin 126. ayeti şöyledir:

“ [Ey Peygamber!] İyilikle kötülük asla bir olmaz. O hâlde sen

*kötülüğü en güzel şekilde sav;
[sana reva görülen eza ve
cefayı sabır ve tahammülle
karşıla]. Böyle yaptığında bir de
bakarsın ki sana dış bileyen
kimse çok samimi bir dost
oluvermiş.*

*[Ey Müminler!] Birine ceza
vereceğiniz zaman, size
yapılanın aynısıyla karşılık
vermekle yetinin. Ama eğer
aynıyla karşılık vermek yerine
sabrederseniz, bilin ki sabrınız
sizin için çok daha hayırlıdır.*

Örneğin Hz. Muhammed hakkında
şöyle rivayetler vardır:

“ Hz. Peygamber, Uhud
Savaşı'nda çehresi kanlar
içinde kalmış olduğu hâlde,
yine düşmanlarına bedduada
bulunmamış: “Ya Râbbi,
kavmime hidayet et; çünkü
onlar bilmiyorlar.” diye Allah'a
yalvarmıştı. “Niçin bu sana
karşı savaşanların aleyhine dua
etmiyorsun?” diyenlere de: “Ben
lanetleyici olarak
gönderilmedim; insanları hak
yoluna ve Allah'ın rahmetine
çağırarak için gönderildim.”
diye cevap vermiştir.[3]

Hız. Muhammed'e "Dinin esas nedir?" diye sordular. O da şöyle cevap verdi: "Kendiniz için istediğinizi bir başkaları için de isteyin; kendileriniz için istemediklerinizi bir başkaları için de istemeyin." [4]

"Din kardeşin zalim de olsa mazlum da olsa ona yardım et." Bir adam da Hız. Muhammed'e "Kardeşim mazlumsa ona yardım edeyim. Ama zalimse nasıl edeyim söyler misiniz?" diye sorar. Resul-i Ekrem: "Onu zulümden alıkoyar, zulmüne engel olursun. Şüphesiz ki bu ona yardım etmektir." diye buyurdu. [5]

Matta 5:1-10'da ve Luka 6:27-34'te şöyle söylenir:

“ İsa kalabalıkları görünce dağa çıktı. Oturunca öğrencileri yanına geldi. İsa konuşmaya başlayıp onlara şunları öğretti: "Ne mutlu ruhta yoksul olanlara! Çünkü Göklerin Egemenliği onlarındır. Ne mutlu yaslı olanlara! Çünkü onlar teselli edilecekler. Ne mutlu yumuşak huylu olanlara! Çünkü onlar yeryüzünü miras

*alacaklar. Ne mutlu doğruluğa
acıkip susayanlara! Çünkü
onlar doyurulacaklar. Ne mutlu
merhametli olanlara! Çünkü
onlar merhamet bulacaklar. Ne
mutlu yüreği temiz olanlara!
Çünkü onlar Tanrı'yı görecekler.
Ne mutlu barışı sağlayanlara!
Çünkü onlara Tanrı oğulları
denecek. Ne mutlu doğruluk
uğruna zulüm görenlere! Çünkü
Göklerin Egemenliği onlarındır.*

*Düşmanlarınızı sevin, sizden
nefret edenlere iyilik yapın, size
lanet edenlere iyilik dileyin, size
hakaret edenler için dua edin.
İnsanların size nasıl
davranmasını istiyorsanız, siz
de onlara öyle davranın. Eğer
yalnız sizi sevenleri severseniz,
bu size ne övgü kazandırır?
Günahkârlar bile kendilerini
sevenleri severler. Size iyilik
yapanlara iyilik yaparsanız, bu
size ne övgü kazandırır?
Günahkârlar bile öyle yaparlar.*

8. Biz insanlar “kötü” gibi gözüken
şeylere karşı güçlü durmalıyız. Çünkü
bunların nihai amacı imtihanın bir
aracı olarak bizi daha yüce bir hedefe
(örneğin cennete) ulaştırmada
yaradıkları işlevdir. Örneğin kör bir

kimse, yüce Tanrı'nın varlığını hatırlamalı ve bu "kötülüğe" karşı dik durmalıdır. Ya da, acımasızca dövülmüş bir insan bu kötülüğe karşı dik durmalıdır. Karşısındakinin de yaptıklarının cezasını alacağını bilmeli (örneğin cehennemde) ve evrendeki asıl amacın daha güzel yaşamak değil, Tanrı'nın buyruklarına uymak olduğunu bilmelidir. (Elbette acımasızca dövülen bir kişi kendisini dövenlere dava açabilir ve onların ceza almasını sağlayabilir, dikkat ederseniz dediğimiz şey bundan bağımsızdır)

“

Üstte bahsettiklerimizin sonucunda şunları hatırlatmamda fayda var diye düşünüyorum: Bu teodiselerin hepsini ayrı ayrı savunmanıza gerek yoktur, birkaçını bir araya getirerek yeni bir teodise oluşturabilirsiniz. Farklı farklı teodiseler bir araya getirilerek daha güçlü bir savunma yapılabilir. Bana sorarsanız, şüpheci bakış açısı en makul pozisyon olarak görünüyor.

Daha temel eleştiriler dışında -ki bu eleştiriler deterministler için de indeterministler için de geçerli olacaktır- çoğu kişinin özgür iradeye dayanarak bir cevap getirdiğini

görüyoruz. Burada determinizmi “Evrenin belirlenmiş bir yapıda olduğuna inanan ve bunun özgürlükle bağdaşmadığını savunan görüş.” olarak tanımlayalım basitçe. Peki determinizme gelirsek, bu görüşe dair neler söylenebilir? Öncelikle, determinizmin doğru olup olmadığı büyük bir tartışma konusudur. Determinizme dair kanıtlar nelerdir? Eğer determinizmi benimsememiz için makul kanıtlar sunulursa o şekilde bu konunun determinizm dahilinde tartışılabileceğini düşünüyorum. Bana sorarsanız determinist düşüncedense belirlenmiş bir evrenin özgürlükle bağdaştığı da gayet makul bir şekilde savunulabilirmiş gibi duruyor (Bkz. *compatibilism*). Ben determinizmin yanlış olduğunu iddia edip bağdaşırcılığa (*compatibilism*) dair makul kanıtların sunulabileceği kanısındayım.

2. HAYVANLARA OLAN KÖTÜLÜKLER VE DOĞAL KÖTÜLÜKLER

Üstteki teodiselerde daha çok insanî (ahlaki) kötülüklere karşı savunmalara yer verdik. Dünyamızdaki kötülükler genel olarak

iki ayrılmaktadır: *doğal kötülükler* ve *ahlaki kötülükler*. Doğal kötülükler kavramının içine deprem, sel ve tsunami gibi bizim irademiz dışında gelişen kötülükler girecektir. Açıkçası eğer insanlar imtihan ediliyorsa doğal kötülükler de bunun bir aracı olarak vardır. İnsanların neden acı çektiğine dair verilen cevaplarla doğal kötülüklerin insanlara neden zarar verdiğinin açıklanabileceğini düşünüyorum. Hatta kimi trajedi anlarında Tanrı'ya daha fazla bağlılık sergileyebilir, ilahi olana doğru duygusal bir bağ dahi hissedebiliriz. Tabii doğal kötülüklerin illaki Tanrı ile aramızda duygusal bir bağ kurmasına falan gerek yoktur. Doğal kötülükler - eğer Tanrı'nın amacı imtihansa- imtihanın kuvvetini arttırmak için var olabilir. Tanrı'nın özgür seçimlerimizle iyiyi seçmemizi daha değerli bulduğu rahatça söylenebilir. Doğal kötülükler de bunun bir yoludur mesela. Dolayısıyla doğal kötülükler, iyiyi seçmemiz konusunda(Gerek Tanrı'ya bağlılık, gerekse insanların birbiriyle yardımlaşması vs.) önemli bir rol oynayabilir. Sonuç olarak, bence doğal kötülüklerin olması kötülük problemini çözülmez bir noktaya taşımamaktadır. Üstte belirlediğimiz teodiselerle de doğal kötülüklere

karşı cevap verilebilir; bundan da öte şüpheli bakış açısı savunulabilir.

Doğal afetlerin olması konusunda, "Doğal afetler imtihanın tam anlamıyla bir aracı olamaz. Çünkü doğal afetlerden ölen insanların sayısı gittikçe azalıyor ve muhtemelen ileride çok az bir sayıya düşecektir." gibi bir itiraz da gelebiliyor. Fakat imtihan zaten sabit olan bir şey değildir. Doğal afetler nedeniyle ölen insanların sayısı ileride sıfıra dahi düşse, hatta ileride hiç doğal afet olmasa bile bu, imtihanın bir aracı olmadığı anlamına gelmez çünkü imtihan konusu gayet esnek bir konudur ve yok ettiğimiz imtihan araçları olduğu gibi var ettiklerimiz de vardır ve olacaktır.

Gelelim, kötülük problemini gerçekten farklı bir noktaya taşıyan konuya: hayvanlara kötülükler olmasına. Din felsefecisi olan William Rowe'un örnek verdiği bir hikaye vardır. Üstte, yazının ilerleyen kısmında değineceğimiz dediğimiz Bambi örneğe gelelim. Yıldırım düşmesi sonucu bir ormanda yangın çıkar ve orada bulunan bir geyik yavrusu orman yangınında yavaş yavaş acı içinde

ölür. İnsanlara olan kötülükler imtihan için varsa, “Neden hayvanların da başına kötü şeyler geliyor?” sorusu açığa çıkar. Gayet akıllıca ve yerinde bir sorudur. Bu bağlamda şu tarz cevaplar verilebilir:

1. Descartes’ın kartezyen felsefe görüşüne göre hayvanlar birer makine gibidirler. İnsanların ruhları varken, hayvanların ruhları yoktur. Dolayısıyla onlar tam anlamıyla bir acı hissetmezler. Buradan yola çıkarak hayvanların gerçekten acı çekmediği fakat bize acı çekiyor gibi gösterildiği düşünülmüştür. Hayvanlara iyilik yapmak daha fazla iyilik sağlayacaktır. Ve hayvanların acı çekmemesi de aslında kötülük olmadığını gösterecektir. O hâlde genel çerçeveden bakarsak hayvanların acı çekiyor gibi görünmesi daha fazla iyilik doğuracaktır.
2. Tanrı’nın fazla fazla hayvan çeşidi yaratması (Tanrı’nın “yaratan” sıfatından ötürü) iyi bir şeydir. Bununla birlikte, belirli yasalar tarafından yönetilen bir sistemi yaratması da iyidir (Kaos değil, düzen iyidir). Bu durumda, bizim imtihanımız için oluşturulmuş dünyaya hayvanlar da eklenince

bizimle aynı kanunlara bağlı
kalmaları makul olacaktır.

3. Evrende iyiliğin acıdan fazla
olduğu görüşü burada da
savunulabilir(Üstte sunduğumuz
3. teodise). Hatta kimilerine göre
Tanrı, iyinin kötünden fazla olduğu
tüm mümkün dünyaları
yaratmıştır. Biz de bu evrenlerden
birindeyiz. Bu nedenle,
hayvanların acı çekmesi iyi bir
Tanrı ile çelişki içerisinde değildir
ve bu iki şey uzlaşmaz değildir.
4. Bunun nedenini bilemeyiz; bu
konuda agnostik bir tavır
takınmak en makul seçenekmiş
gibi durmaktadır. Tanrı'nın bize
kötü gibi görünen bu eylemlere
daha iyi bir hedef için izin veriyor
olabilir. (Bkz. üstteki 4. madde)

Kaynaklar

[1] Hans Küng, On Being A Christian,
çev. E. Quinn (New York: Doubleday,
1976), s. 432.

[2] Bruce Russell, "The Persistent
Problem of Evil", *Faith and Philosophy*
6/2 (Nisan 1989): 121-39.

[3] Ömer Nasuhi Bilmen, Büyük İslâm
İlmihâli (Ankara: Kılıç Kitabevi, 1996),
s. 531.

[4] Karş: Buhârî, İman 6; Müslim, İman 71(45); Nesâî, İman 19(3, 115); Tirmizî, Sıfatu'l-Kiyamet 60(3517); İbnu Mâce, Muakeddime 9(66).

[5] Buhârî, Mezâlim 4; Tirmizî, Fiten 68.

İleri Okuma

Alvin Plantinga, "God, Freedom and Evil".

Chad Meister ve James K. Dew. Jr. editörlüğündeki God and The Problem of Evil: Five Views.

Justin P. McBrayer ve Daniel Howard-Snyder editörlüğündeki The Blackwell Companion to The Problem of Evil.

Mantıksal Teizm ©2018

YAZIMIZI PAYLAŞ

**DİN
FELSEFESİNE
GİRİŞ**
"Argümanlar"
içinde

**"KIRMIZI HAP
- ATEİSTLERİ
ANLAMAK"
VİDEOSUNDA
Kİ İDDİALARA
CEVAP**
"Argümanlar"
içinde

**YENİ ATEİZME
ELEŞTİRİ**
"Argümanlar"
içinde

Tags: ahlakın temeli Allah geleceği nasıl biliyor

allah iyi midir Allah iyiyse neden kötülük var

allah kötü müdür

Allah merhametliyse neden kötülük var

allah mutlak iyi midir

allah varsa neden kötülük var allahın bilmesi

argüman ateist ahlak

ateistler ahlakı temellendirebilir mi

ateistler ve ahlak celal şengör dışkı

delilci kötülük problemi din felsefesi

din varsa neden kötülük var doğal afetler

doğal afetler neden var

hayvanlar ve kötülük problemi

hayvanlara olan kötülükler ilahi adalet teorisi

islam kader kader ve Allah'ın bilmesi

kader ve dua kötülük argümanı

kötülük problemi kötülük problemi hakkında

kötülük problemine cevap

mantıksal kötülük problemi neden kötülük var

özgür irade ve tanrı tanrı geleceği biliyor mu

Tanrı geleceği nasıl biliyor tanrı iyi midir

tanrı iyimidir? tanrı kötü müdür

tanrı varsa neden kötülük var tanrının bilmesi

tanrının bilmesi konusu tanrı her şeyi biliyor mu

teodise

Furkan

O kimseler ki her hâl ve ahvalde Allah'ı anarlar; göklerin ve yerin yaratılışı hakkında düşünürler ve "Rabbimiz!" derler, "Sen bu kâinatı boş yere yaratmadın. Sen yüceler yücesisin. Bizi cehennem ateşinden muhafaza buyur!"

7 RESPONSES

 Comments 7

 Pingbacks 0

Bır vatandaş Aralık 13, 2017, 06:09

Fızık kurallarına göre sogukluk yoktur sıcaklığın olmaması sogukluktur ve yine fızık kurallarına göre karanlık die bir şey yoktur ısığın olmaması karanlıktır ve böylede kotuluk yoktur bir insanın kalbinde ALLAH sevgisi olmayan kısı kotudur

Cevapla

Furkan Aralık 13, 2017, 18:33

Kötülüğün belirli bir özünün olmadığını savunan filozoflar elbette olmuştur(Bkz. Augustinus, Thomas Aquinas). Bununla beraber kötülüğün tikel olarak var olduğunu fakat tümel anlamda var olmadığını savunanlar olmuştur(Bkz. İbn Sina, Leibniz). Ve daha sayabileceğimiz farklı görüşler ve bu görüşlerin farklı biçimleri filozoflar tarafından kötülük problemine karşı sunulmuştur. Fakat ben, kendisinden en az şüphe duyulacak yol olarak üstte açıkladığım yolu tercih ediyorum. Bu yazı da zaten filozofların bu konudaki görüşlerini değerlendirmek

amacını taşıyor; kötülük
problemine karşı benim
takındığım tavrı ele alıyor.

Cevapla

İbn-i Sina 🕒 Temmuz 8, 2018, 00:26

Allah daha az kötülük ve daha az iyilik yapılan bir dünya da yaratabilirdi. eğer Allah bizlere özgür irade verdiyse daha az kötülük daha az iyilik yapılan bir dünyada da yaşayabilirdik. O zaman insan böyle kısıtlı bir dünyada da özgür iradesiyle de yaşayabilir. Buna cevabınız nedir?

Cevapla

İbn-i Sina 🕒 Temmuz 8, 2018, 00:54

Allah daha az kötülük ve daha az iyilik olan bir dünya da yaratabilir. Eğer bizim özgür irademiz varsa bu daha az kötülük ve daha az iyilikli dünya içinde geçerli olabilir. Demem şu ki eğer Allah özgür iradeye çok önem veriyorsa böyle bir dünyada da yaratabilirdi. Buna cevabınız nedir?

Cevapla

Berke 🕒 Aralık 16, 2018, 14:27

Daha az kötü bir dünyada bir çocuğu öldürmek seni daha az kötü bir insan yapmaz çok kötü bir insan yapar. Yaşadığımız dünya sadece kötü. Kötülüğün miktarını ise yaptıklarımız belirtir. Eğer marketten bişey çalarsak bu biraz daha az kötü ama bir çocuk öldürürsek bu çok çok kötü olur. Burada iki önemli husus var birincisi senin kötülüğü ne olarak nitelediğin ikincisi ise

nitelediğin kötülüğün ne kadar kötü olduğu. Özgür irademiz aracılığı ile kötülüğün ne kadar olduğunu biz belirliyoruz ve şuan dünyaya baktığımızda ise dünya çok kötü bi yer ama Allah dünyayı böyle yaratmadı bunu biz yaptık.

Cevapla

Newton 🕒 Ocak 31, 2020, 00:05

Allah kötülük yapmıyor, Allah'ın özgür iradesi yok mu? Cennette kötülük yapılmayacak, özgür irade yok mu?

Cevapla

Furkan 🕒 Şubat 23, 2020, 20:43

Özgür iradenin ne demek olduğuna bağlı bu dediklerinizin ikisi de. Çok basitçe şöyle de cevap verilebilir: Allah kötülük yapabilir fakat kesinlikle yapmaz, bu gayet tabii mümkündür. Cennette - anladığınız haliyle- özgür iradenin olacağı ama oraya Allah'ın kötülük yapmayacağından emin olduğu insanların girme şansına sahip olacağı söylenebilir.

Cevapla

BİR CEVAP YAZIN

Yorum

İsim ***E-posta *****İnternet sitesi****dört +** **= 6** ☐ **Beni sonraki yorumlar için e-posta ile bilgilendir.**☐ **Beni yeni yazılarda e-posta ile bilgilendir.****Yorum gönder**[Ana Sayfa](#)[Hakkında](#)

Mantıksal Teizm ©2020. Tüm hakları saklıdır.